

En göticistisk kulturgärning

Nytt år, nya böcker – både sådana som ska komma ut och sådana som kommer att skrivas under året. Projekt ska avslutas och nya påbörjas. Men vi är inte riktigt klara med 2018 ännu, för en av förra årets års stora historiska fackbokhändelser passerade så gott som obemärkt i press och media. Jag tänker på utgivandet av Johannes Magnus *Historia de omnibus Gothorum Sveonumque regibus* eller som den heter i svensk översättning: *Goternas och svearnas historia*.¹

Olaus Magnus bok *Historia de gentibus septentrionalibus* (*Historia om de nordiska folken*) finns sedan länge i en smidig svensk översättning; men det är alltså först nu som också Johannes Magnus storverk finns tillgänglig svenska, om vi bortser från en översättning som gjordes redan på 1620-talet. Det är en kulturgärning av stora mått som professorn i retorik Kurt Johannisson och professorn i latin Hans Helander har gjort. För att inte tala om Michaelisgillet och Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien som bekostat praktverket. Jag uppskattar att det väger cirka fem kilo.

Johannes Magnus (1488–1544) var historieskrivare och katolsk ärkebiskop, men det var som intellektuell i exil han skrev sitt stora historieverk. Motståndarna till reformationen ställdes under 1520- och 1530-talen inför valet att antingen stanna kvar i landet som protestanter eller lämna Sverige för gott. Under en diplomatisk resa till Polen 1526 avvek ärkebiskop Johannes Magnus. Han levde sedan i Italien tillsammans med sin broder Olaus Magnus. De närde hopp om att kunna återvända

1. Johannes Magnus, *Goternas och svearnas historia*, i översättning av Kurt Johannesson och med kommentarer av Kurt Johannesson och Hans Helander (Stockholm: Michaelisgillet och Kungl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien 2018). Del I 376 s. och del II 723 s.

till det land som reformation och Gustav Vasa tvingat dem att lämna.

Historia de omnibus Gothorum Sveonumque regibus är ett göticistiskt historieverk som Olaus Magnus gav ut på egen tryckpress på Birgitta härbärgat i Rom 1554. De båda bröderna flyttade först till Venedig 1538, men sedan, efter att brodern Johannes avlidit 1544, för Olaus Magnus vidare till Rom 1549, där han utnämns till föreståndare för den heliga Birgittas hus. När Olaus Magnus tryckte sin broders verk hade alltså Johannes Magnus varit död sedan tio år. Året efter utgivningen av Johannes verk lät Olaus Magnus trycka sitt eget storverk *Historia om de nordiska folken*. Två år senare var Olaus Magnus död. Båda böckerna gjorde stor framgång på den internationella marknaden och kom ut i flera upplagor.

I sin magistrala bok beskriver Johannes Magnus furstarna och kungarna i Nordens rike från syndafloden fram till samtiden, det vill säga till Gustav Vasas makttillträde. I verket presenterar Johannes Magnus dessa sagokungar och verkliga gestalter i en följd av biografier. Så gott som alla föräras ett träsnitt. Det skall understrykas att nyutgåvan ansluter typografiskt till det latinska originalet, vilket, anser jag, är en förutsättning för utgivningen av verket.

Enligt ärkebiskopens åsikt hade goterna och svearna styrts av sammanlagt 143 kungar och riksföreståndare. Därmed var också svenskarna och Sverige bättre än alla andra europeiska stater och riken, vilka bara i bästa fall nådde upp till 87 kungar. Johannes Magnus bok kom att utgöra ett betydelsefullt ideologiskt bidrag till den så kallade göticismen.

I detta häfte av *Historisk tidskrift* skriver Henrik Ågren om förändringar i titulerandes funktioner under 1700-talet medan Boel Berner redovisar hur sanningar om faderskap, via blodet, kom att bli en högst omdiskuterad fråga 1917–1949. Dessutom: Bild i perspektiv, debatt och recensioner med mera. Vi i redaktionen ser fram emot ett nytt spännande år med nya nummer av *Historisk tidskrift* – mycket nöje!

Stockholms universitet

BO ERIKSSON